

УДК 378.147:745/749

<https://doi.org/10.37041/2410-4434-2019-14-17>

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ З ДЕКОРАТИВНО- ПРИКЛАДНОЇ ТВОРЧОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Надія Свінцицька,

аспірантка НПУ імені М. П. Драгоманова

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9511-6705>

e-mail: n.m.svintsytska@npu.edu.ua

Анотація. У статті актуалізується проблема впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання у закладах вищої освіти, а також необхідність пошуку ефективних технологій навчання декоративно-прикладної творчості при підготовці майбутніх педагогів. Подається аналіз дидактичних підходів до використання модульного навчання у сфері вищої освіти, а також формулювання поняття «технологія модульного навчання» у контексті підготовки з декоративно-прикладної творчості. Розкриваються ключові принципи технології модульного навчання: структуризації, проблемності, варіативності, адаптованості та зворотного зв'язку. Ці принципи реалізують можливості особистого вибору студентами моделі навчання, а також передбачають розробку кожним студентом програми розвитку своїх професійних компетентностей. Висвітлюють характерні риси основних компонентів дидактичної системи модульного навчання, головною серед яких є гнучкість освітнього процесу. Впровадження модульного навчання у методиці підготовки майбутніх педагогів позашкільної освіти з декоративно-прикладної творчості пропонується на основі використання методу згорнутих інформаційних структур. Практичне

використання цього методу продемонстроване на прикладі розробки змістового модуля «Народна вишивка» з навчальної дисципліни «Практикум з декоративно-прикладної творчості». Зокрема, обґрунтовується модульна структура навчальної дисципліни через систему «змістовий модуль-дидактичний модуль-рівневі модулі». Схарактеризовано рівневі модулі за однією із тем, що фіксують у навчальному матеріалі його базову, обов'язкову частину і рівень поглибленого вивчення. Також представлено зразок побудови змістової структури дидактичного модуля «Прозоро-рахувальні шви» для майбутніх керівників гуртків. Зосереджується увага на необхідності створення ряду педагогічних умов для ефективного впровадження модульного навчання, серед яких особливого значення набуває забезпечення особистого контролю студентами над процесом власного навчання.

Ключові слова: декоративно-прикладна творчість; майбутній керівник гуртка; модульне навчання; методика професійної підготовки; педагог позашкільної освіти.

Постановка проблеми. Головним і стратегічним напрямком розвитку освітньої парадигми вищої школи, зокрема педагогічної, являється впровадження у освітній процес особистісно орієнтованого підходу. Даний підхід ставить особистість студента у центр уваги, а у освітньому процесі пізнавальну діяльність виводить на більш значний рівень по відношенню до викладання. Традиційна модель освіти «викладач-підручник-студент» вимагає заміни на нову – «студент-підручник-викладач».

Сьогоднішні підходи до організації навчального процесу у вищій школі повинні відповідати запитам часу, а саме спрямовуватися на самостійну освіту та підготовку майбутніх педагогів до самоосвіти упродовж життя та професійної діяльності, а також сприяти самовизначенню особистості у професійному та творчому напрямах. Тому

пріоритетними завданнями вищого навчального закладу повинна стати розробка сучасної методики навчання майбутніх педагогів позашкільної освіти на сучасних принципах. При розробці методики навчання майбутніх керівників гуртків вважаємо за необхідне ґрунтуватися на дослідженнях вчених, які розглядають навчальну діяльність як передумову розвитку творчого потенціалу педагога, зміну способів діяльності, стилю мислення особистості.

Необхідністю сучасності є широке і ґрунтовне впровадження у підготовці майбутніх педагогів позашкільної освіти особистісно орієнтованого підходу до навчання, який передбачає диференційований підхід до навчального змісту з урахуванням рівня інтелектуального розвитку студента, а також його підготовки з цього предмету, здібностей і задатків. Впровадження нових педагогічних технологій у методику навчання майбутніх педагогів-позашкільників дозволить найбільш ефективно реалізувати поставлені завдання. Однією із особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, що може бути використана у процесі підготовки майбутніх педагогів з декоративно-прикладної творчості є модульна технологія навчання, яка базується на дидактичних принципах, що визначають її загальний напрямок, мету, зміст, способи організації і керування пізнавальною діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених її частин. Технологія модульного навчання як засіб удосконалення організації навчального процесу у закладах вищої освіти досліджувалася у працях багатьох науковців – А. Алексюка, В. Береки, І. Богданова, В. Голованової, О. Дубіна, В. Мельника, І. Мороза, Н. Ничкало, П. Стефаненка та ін. Зокрема, Н. Пахомова визначила методичну основу модульної системи навчання через поняття «модуля», що класифікується нею за трьома ознаками: «теоретичні» (виступають засобами процесу пізнання); «тренувально-

практичні» (як джерело навчального матеріалу); «інтегративно-педагогічні» (є засобами організації навчального процесу) [2]. Попри широке вивчення даної технології у педагогічній теорії та практиці, проблема використання технології модульного навчання при підготовці майбутніх педагогів позашкільної освіти у сфері декоративно-прикладної творчості досі не досліджено.

Мета статті – розкрити методичні підходи до впровадження технології модульного навчання з декоративно-прикладної творчості у професійній підготовці майбутніх педагогів позашкільної освіти у вищій школі. Для досягнення поставленої мети були визначені завдання: здійснити аналіз наукових підходів до використання модульної технології навчання у вищій школі; охарактеризувати принципи впровадження технології модульного навчання з декоративно-прикладної творчості; обґрунтувати методика структурування дидактичного змісту з декоративно-прикладної творчості та педагогічні умови ефективного провадження.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічних і практико-методичних джерел засвідчує про широке впровадження модульної технології навчання у різних освітніх сферах, зокрема у галузі вищої освіти. Але у той же час необхідно відзначити, що існує ряд дидактичних підходів, що мають принципові розбіжності. Так, А. Алексюк (1993) здійснив впровадження модульно-тьюторської технології навчання, М. Чошанов (1996) обґрунтував проблемно-модульну технологію навчання у вищій школі, А. Фурман (1997) розробив методичні підходи модульно-розвивального навчання, І. Богданова (2003) запропонувала інформаційно-модульну модель професійно-педагогічної підготовки учителів, І. Мороз (2005) розробив педагогічні умови запровадження *кредитно-модульної* системи навчання, П. Стефаненко (2011) зосередив свою увагу на модульно-дистанційній технології та ін. Об'єднуючою

особливістю усіх педагогічних технологій є організація навчального змісту у вигляді простих, порівняно автономних і стандартизованих дидактичних одиниць – модулів.

На основі аналізу підходів до використання даної технології та формулювань самого поняття «модульне навчання», сформулюємо визначення «технології модульного навчання» як моделі організації процесу навчання, що характеризується високим рівнем диференціації і коригування та спрямовується на досягнення поставлених освітніх цілей, шляхом побудови змісту освіти через систему дидактичних модулів.

Технологічність модульного навчання відзначається через наявність чіткої системи дидактичних елементів (цілей, змісту, методики, засобів управління навчальним процесом) та цілісної структуризації змісту навчання з декоративно-прикладної творчості.

Оскільки конструювання змісту навчання декоративно-прикладної творчості із застосуванням технології модульного навчання має свою специфіку, тому варто детально розглянути її принципи. Найвиразнішим є принцип структуризації навчання, що передбачає побудову окремих функціональних вузлів навчальних дисциплін – модулів, призначених для досягнення конкретних дидактичних цілей. Так як модуль є одночасно банком інформації і методичним посібником з її засвоєння, то його зміст повинен відповідати вимогам логічності, цілісності, компактності та автономності.

Принцип проблемності модульного навчання полягає в усвідомленні студентами перспективи, необхідності забезпечення високого рівня мотивації та пізнавальної активності. Даний принцип вимагає врахування психолого-педагогічної закономірності, відповідно до якої ефективність засвоєння навчального матеріалу з декоративно-прикладної творчості підвищується, якщо вводяться такі стимулюючі

ланки, як проблемна ситуація, візуалізація інформації, професійно-прикладна спрямованість [1, с. 107].

Принцип варіативності забезпечує рівневу диференціацію змісту навчання з декоративно-прикладної творчості, а також створення умов студентам для вибору індивідуального темпу просування по різних варіантах модульної програми: базовому, основному або розширеному.

У той же час, принцип адаптованості, вимагає від модульного навчання впровадження не тільки рівневої диференціації, але і профільної, адже модуль як блок інформації, що обладнаний методичним забезпеченням, виконує функції керування навчальним процесом і припускає довільний вибір у використанні системи форм, методів і засобів навчання [4].

Принцип реалізації зворотнього зв'язку заснований на необхідності керування освітнім процесом, шляхом створення системи контролю і самоконтролю засвоєння навчального матеріалу окремих модулів майбутніми педагогами.

Реалізація цих ключових принципів технології модульного навчання забезпечує гнучкість освітнього процесу з декоративно-прикладної творчості, що характерна для основних компонентів дидактичної системи. Гнучкість керування навчальним процесом майбутніх педагогів позашкільної освіти завбачує процесуальний аспект модульного навчання, включаючи варіативність методів і засобів навчання, гнучкість системи оцінки та контролю, індивідуалізацію учбово-пізнавальної діяльності студентів. Змістовна і структурна гнучкість знаходить своє відображення у наступних аспектах: динамічності і мобільності модульної структури навчальної програми з декоративно-прикладної творчості та окремого модуля; можливості як диференціації, так і інтеграції змісту навчання; можливості проектування гнучкого розкладу навчального процесу.

У контексті модульної технології навчання з декоративно-прикладної творчості використовується метод згорнутих інформаційних структур, який реалізує можливість особистого вибору студентом моделі навчання, а також передбачає розробку кожним студентом програми розвитку своїх професійних умінь і якостей. Під «згортанням» знань розуміється когнітивний процес, у результаті якого об'єкти узагальнюються у деяку цілісну розумову конструкцію на дуже обмеженій кількості подібних об'єктів [3, с.19].

Структуру вивчення декоративно-прикладної творчості із застосуванням методу згорнутих інформаційних структур розглянемо на прикладі вивчення змістового модуля «Народна вишивка» навчальної дисципліни «Практикум з декоративно-прикладної творчості» (рис. 1).

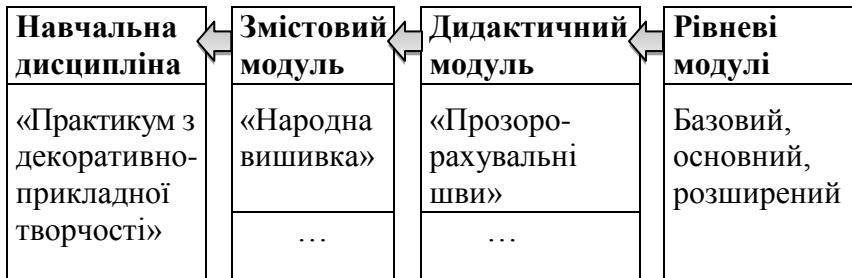

Рис. 1. Фрагмент згорнутої інформаційної структури навчальної дисципліни з декоративно-прикладної творчості

Змістовий модуль є відносно самостійною змістовою частиною навчальної дисципліни, що визначає ключові цілі вивчення певної теми з декоративно-прикладної творчості. Він має модульну структуру та включає у себе ряд дидактичних модулів, які деталізують та уточнюють цілі змістового модуля. Дидактичні модулі можуть більш широко чи вузько розкриватися у процесі навчання, не втрачаючи

своєї цілісності, за рахунок рівневих модулів. Тобто, в залежності від обсягу часу, що відводиться на вивчення теми чи дисципліни загалом, викладач чи сам студент можуть обрати зміст навчання за одним із рівневих модулів.

Одним із дидактичних модулів, що передбачені програмою є «Прозоро-рахувальні шви». На його прикладі і розглянемо графічну форму структуризації змісту навчання за трьома рівневими модулями: базовим, основним і розширеним (рис. 2). Зміст базового модуля складають фундаментальні знання – основні поняття про художні особливості українських народних прозоро-рахувальних швів, види мережок та особливості їх виконання, застосування простих і складних мережок, використання наскрізних швів, способи прикрашання одягу мережками. А зміст основного модулю передбачає вимоги державного стандарту з даної тематики. Розширений модуль складають: додатковий теоретичний матеріал, до якого студент може звернутися для поглибленого вивчення прозоро-рахувальних швів та їх застосування; детально розроблені теми, матеріал яких має задовольнити професійні і творчі запити студента; вправи і завдання дослідницького характеру. Усі три модулі на рівні структурних компонентів містять вправи і завдання, за допомогою яких у студентів виробляються відповідні практичні уміння і навички, а також методи і засоби підсумкового оцінювання рівня засвоєння знань. Таке структурування дисципліни варіює навчальний матеріал за рівнем складності, проблемності, співвідношенням загальних і конкретних проблем.

	<u>Базовий</u>	<u>Основний</u>	<u>Розширений</u>
Художні особливості прозора-рахувальних швів у народній вишивці	Використан-ня наскрізних швів	Вишивка мережками рушників і серветок	Оздоблення національно-го одягу мережками
Види прозора-рахувальних швів: мережка, з'єднувальні та маскувальні шви	Прості техніки вишивання мережками: «одинарний прутик», «подвійний прутик», «роздільний прутик»,	Складні техніки: «снопики», «жучки», «квадратики», «панка»,	Техніки змережуван-ня
Техніки прозора-рахувальних швів: вирізування, «зерновий вивід», «довбанка»	«пензлик», «ляхівка»	мережка «Х», «козлик», «настил», «ажурна мережка»	Кольорове рішення у мережці
Техніки виколювання: «солов'їні вічка», «товмацька зірка»	Народні майстри з української вишивки мережками	Регіональні особливості мережок в українській народній вишивці	Скандинавсь-ка техніка вишивки хардангер

Рис. 2. Структура дидактичного модуля «Прозоро-рахувальні шви» для майбутніх керівників гуртків декоративно-прикладної творчості

Таким чином, технології навчання, засновані на методи згорнутих інформаційних структур, дозволяють зафіксувати в навчальному матеріалі базову частину і рівень поглибленого вивчення, пов'язаний із розвитком у студентів індивідуальних здібностей і схильностей, інтересів і потреб. Однією із важливих умов, що висувуються до організації навчального процесу майбутніх педагогів позашкільної освіти із використанням технології модульного навчання, є наявність у студентів відчуття контролю над процесом свого навчання. Слід створити такий клімат, щоб студенти мали змогу самостійно окреслити свої потреби та очікування від занять, тренінгів, сформулювали цілі, які вони воліють реалізувати; використовувати попереднє опитування, яке дозволить здійснити оцінку існуючих знань та умінь, враховувати очікування, посилаючись на них; сприяти оцінюванню застосованих методів студентами і їх намаганням реалізувати свої очікування. Для визначення очікувань і потреб студентів після вступного заняття варто провести анкетування за визначеними питаннями і формою (рис. 3).

Ім'я	Що бажаю здобути на заняттях з дисципліни?
Для чого мені це потрібно?	Яких вражень я бажаю від занять?

Рис. 3. Форма-анкета для діагностування очікувань і потреб студентів

Ці анкети будуть зберігатися на робочій дошці протягом усього періоду навчання та актуалізуватимуться на кожному занятті.

Організація освітнього процесу на основі модульного навчання вимагає розробки методичного забезпечення, яке умовно можна розділити на чотири групи:

1) методичні рекомендації організаційного характеру, у яких подається структура та зміст курсу, плани навчальних занять, рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів, визначаються терміни виконання індивідуальних завдань і форми контролю знань;

2) методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з окремих дидактичних модулів дисципліни, у яких практичне застосування теоретичного матеріалу розглядається на прикладі виконання вправ і завдань;

3) методичні вказівки для підготовки до лабораторних робіт та їх виконання;

4) програмно-педагогічні засоби навчального й контрольного характеру.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. В умовах вищої педагогічної освіти розробка і впровадження особистісно-орієнтованих підходів, зокрема технології модульного навчання у процес підготовки майбутніх педагогів позашкільної освіти є важливою умовою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів та інтенсифікації праці педагогів закладу вищої освіти. Аналіз дидактичних підходів щодо реалізації модульного навчання у вищій школі показав, що підвищена увага до даної педагогічної технології зберігається протягом тривалого часу та є актуальною сьогодні. Існування різних принципових підходів до його розуміння викликав потребу у формулюванні поняття «технологія модульного навчання» у контексті підготовки педагогів позашкільної освіти з декоративно-прикладної творчості.

Характеристика основних принципів впровадження технології модульного навчання дала змогу розкрити характерну рису даної дидактичної моделі – гнучкість освітнього процесу, що відображується через варіативність

методів і засобів навчання, гнучкість системи оцінки та контролю, індивідуалізацію учбово-пізнавальної діяльності студентів з декоративно-прикладної творчості.

Обґрунтування визначених методичних підходів до структурування дидактичного змісту з декоративно-прикладної творчості у вищій школі приведено на прикладі навчальної дисципліни «Практикум з декоративно-прикладної творчості» для майбутніх керівників гуртків. Розглянуті педагогічні умови ефективного впровадження даної технології передбачають високий рівень освітніх стандартів при професійній підготовці майбутніх педагогів позашкільної освіти з декоративно-прикладної творчості.

Перспективою подальшого дослідження є аналіз та вивчення підходів до ефективного оцінювання навчальних досягнень студентів з дисциплін декоративно-прикладного спрямування у контексті впровадження технології модульного навчання, що забезпечуватиме ритмічну роботу студентів протягом семестру, регулярне відстеження якості засвоєння знань і умінь у навчальному процесі й виконання планового обсягу самостійної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусь О. І. Принципи модульного навчання економічних дисциплін студентів технічних університетів. Вісник НТУУ "КПІ". Філософія. Психологія. Педагогіка, 2006. №2. С. 105–111.

2. Пахомова Н. Г. Методична основа модульної технології навчання. Управління в освіті : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (14–16 квітня 2011 р.). Львів. 2011. С. 243–244.

3. Стрельников В. Ю. Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі: модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів. Полтава: МІКП ПУЕТ, 2013. 309 с.

4. Царенко О. Модульна технологія навчання методичних компетентностей майбутніх учителів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2008. С. 266–271.

REFERENCES

1. Andrus` O. I. Pry`ncy`py` modul`nogo navchannya ekonomichny`x dy`scy`plin studentiv texnichny`x universy`tetiv. Visny`k NTUU "KPI". Filosofiya. Psy`xologiya. Pedagogika, 2006. #2. S. 105-111.

2. Рахомова Н. Г. Методы`чна основа modul`noyi texnologiyi navchannya. Upravlinnya v osviti : zbirny`k materialiv V Mizhnarodnoyi naukovu-prakty`chnoyi konferenciyi (14-16 kvitnya 2011 r.). L`viv. 2011. S. 243–244.

3. Strel`nikov V. Yu. Britchenko I. G. Suchasni texnologiyi navchannya u vy`shhij shkoli: modul`ny`j posibny`k dlya sluxachiv avtors`ky`x kursiv pidvy`shhennya kvalifikaciyi vy`kladachiv. Poltava: MIKP PUET, 2013. 309 s.

4. Czarenko O. Modul`na texnologiya navchannya metody`chny`x kompetentnostej majbutnix uchy`teliv. Naukovi zapy`sky`. Seriya: Pedagogichni nauky`. 2008. S. 266–271.

SVINTSYTSKA N. METHODOLOGY FOR INTRODUCING MODULAR TECHNOLOGY TRAINING IN DECORATIVE AND APPLIED CREATIVITY AT HIGH SCHOOL

Abstract. The article actualizes the problem of introduction of personally oriented learning technologies in higher education institutions. There is a need to find effective technologies for teaching arts and crafts in the preparation of future teachers. An analysis of didactic approaches to the use of unit learning in higher education was presented. The concept of "modular learning technology" formulating in the context of training in decorative and applied arts. The key principles of modular

learning technology reveal: structuring, problem solving, variability, adaptability and feedback. These principles make it possible for students to make personal choices about their learning model. They also provide a professional development program for each student. The characteristics of the main components of the didactic system of modular training have been highlighted in the work. The main one is the flexibility of the educational process. The introduction of modular training in the methodology of training future teachers of extracurricular education in arts and crafts proposes the use of the method of collapsed information structures. The practical use of this method is demonstrated by the example of the development of the content module "Folk Embroidery" in the course "Workshop on decorative and applied art". In particular, the modular structure of the discipline was substantiated through the system "content module-didactic module-level modules". One of the topics that captures the basic, required part and the level of advanced study in the study material characterizes level modules. Also a sample construction of the content structure of the didactic module "Transparent-counting seams" for future heads of clubs has been presented. The focus is on the need to create a number of pedagogical conditions for the effective implementation of unit training. Of particular importance is the provision of personal control of students over their own learning process.

Keywords: *decorative and applied art; future leader of the club; modular training; training methodology; teacher of extracurricular education.*

**СВИНЦИЦКАЯ Н. МЕТОДИКА ВНЕДРЕНИЯ
ТЕХНОЛОГИИ МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ПО
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ ТВОРЧЕСТВУ
В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ**

Аннотация. *В статье актуализируется проблема внедрения личностно-ориентированных технологий обучения*

в учреждениях высшего образования, а также необходимость поиска эффективных технологий обучения декоративно-прикладному творчеству будущих педагогов. Дается анализ дидактических подходов к использованию модульного обучения в сфере высшего образования, а также формулировка понятия «технология модульного обучения» в контексте подготовки к декоративно-прикладному творчеству. Раскрываются ключевые принципы технологии модульного обучения: структуризации, проблемности, вариативности, адаптированности и обратной связи. Эти принципы реализуют возможности личного выбора студентами модели обучения, а также предусматривают разработку каждым студентом программы развития своих профессиональных компетенций. Освещают характерные черты основных компонентов дидактической системы модульного обучения, главной среди которых является гибкость образовательного процесса. Внедрение модульного обучения в методiku подготовки будущих педагогов дополнительного образования по декоративно-прикладному творчеству предлагается на основе использования метода свернутых информационных структур. Практическое использование этого метода продемонстрировано на примере разработки содержательного модуля «Народная вышивка» по дисциплине «Практикум по декоративно-прикладному творчеству». В частности, обосновывается модульная структура учебной дисциплины через систему «содержательный модуль-дидактический модуль-уровневые модули». Охарактеризован уровень модуля по одной из тем, фиксирующие в учебном материале его базовую, обязательную часть и уровень углубленного изучения. Также представлены образец построения содержательной структуры дидактического модуля «Прозрачно-счетные швы» для будущих руководителей кружков. Сосредотачивается внимание на необходимость создания ряда педагогических условий для эффективного внедрения

модульного обучения, среди которых особое значение приобретает обеспечение личного контроля студентами над процессом собственного обучения.

Ключевые слова: декоративно-прикладное творчество, будущий педагог, модульное обучение, методика профессиональной подготовки, педагог дополнительного образования.